

3 Markanvändning för speciella ändamål

Redovisningen i detta kapitel omfattar ett antal markanvändningskategorier som inte helt kan hänföras till någon av de tidigare behandlade typerna av markanvändning. Vissa markanvändningskategorier som i andra sammanhang behandlas som en helhet kan således omfatta flera av de tidigare behandlade

kategorierna. Delar av tätortsmarken ingår t.ex. i avsnittet 2.4 "Bebyggd mark och tillhörande mark", men också i andra avsnitt som 2.3 "Skogsmark", eftersom mindre ytor i tätorterna ofta är skogsbevuxna. Mark i nationalparker o.dyl. är ofta skogsmark, myr, berg eller fjäll och ingår i dessa avsnitt i det

föregående. Liknande förhållande gäller för renskötselområdet, kust- och insjöstränder o.s.v.

Källförteckning till detta kapitel med sidhänvisning återfinns på sidorna 117–118.

3.1 Tätorter

3.1.1 Areal och befolkning 1995

1995 var tätortsarealen 522 690 ha och tätortsbefolkningen 7,4 milj

Tätorternas landareal var 522 690 ha 1995, vilket utgjorde 1,3 procent av rikets landareal. Antalet personer som detta år bodde i tätort var 7 417 685, vilket utgjorde 83,9 procent av befolkningen. Antalet tätorter var 1 938. *Tabell 40.*

Många tätorter med färre än 2 000 invånare

Av de 1 938 tätorterna hade 1 484 st färre än 2 000 invånare. I dessa bodde dock endast 13 procent av tätortsbefolkningen, och deras areal var 29 procent av den totala tätortsarealen. Tätorterna

med mer än 50 000 invånare var 19 st. De svarade för 41 procent av tätortsbefolkningen och 23 procent av tätortsarealen. *Tabell 41.* Uppgifter om antal

tätorter, tätortsfolkning och tätortsarealer storleksvis och länsvis framgår av *tabellerna B 12, B 13 och B 14 i bilaga.*

Tabell 40 Tätorternas antal, folkmängd och landareal 1995 enl 1998 års län

Län	Antal tätorter	Tätortsinvånare		Tätortsareal, land		Tätortsareal per inv, m ²
		Antal	Procent av totalbefolkn	Hektar	Procent av totalarealen	
Stockholms	98	1 651 436	95,8	67 770	10,4	410
Uppsala	54	232 764	80,7	14 350	2,1	617
Södermanlands	62	212 638	82,2	14 700	2,4	691
Östergötlands	90	349 754	84,0	21 690	2,1	620
Jönköpings	91	271 776	82,5	21 785	2,1	802
Kronobergs	54	135 851	75,3	12 590	1,5	927
Kalmar	95	187 562	77,1	18 550	1,7	989
Gotlands	18	33 243	57,2	3 360	1,1	1 011
Blekinge	46	119 916	79,5	11 070	3,8	923
Skåne	241	969 418	87,2	56 460	5,1	582
Hallands	94	209 519	77,8	18 240	3,3	871
Västra Götalands	311	1 228 293	82,9	79 455	4,7	647
Värmlands	72	209 114	73,6	20 180	1,2	965
Örebro	65	227 008	82,1	20 310	2,4	895
Västmanlands	46	224 743	86,1	16 700	2,7	743
Dalarnas	108	229 921	79,3	30 670	1,1	1 334
Gävleborgs	87	225 530	78,2	22 910	1,2	1 016
Västernorrlands	82	196 389	76,0	20 480	0,9	1 043
Jämtlands	54	88 015	64,9	9 590	0,2	1 090
Västerbottens	74	197 097	75,7	17 300	0,3	878
Norrbottens	98	217 698	81,8	24 530	0,3	1 127
Hela riket	1 938	7 417 685	83,9	522 690	1,3	705

Tätorter

Med "tätort" avses sammanhängande bebyggelse med minst 200 invånare och med ett avstånd av normalt högst 200 meter mellan byggnaderna.

De nordiska länderna har liknande definition på tätort. I många andra länder har man dock som undre gräns 2 000 invånare.

I Stockholms län bor nästan alla i tätorter

Störst omfattning hade tätortsboendet i Stockholms län med närmare 96 procent av befolkningen i tätorter och med mer än 10 procent av arealen bestående av tätortsmark. Därnäst kommer Skåne län med 87 resp 5 procent. Gotland har det lägsta tätortsboendet med 57 procent av befolkningen i tätorter. Lägsta andel tätortsareal av landarealen hade Jämtlands län med 0,2 procent. *Tabell 40 samt figurerna 72 och 73.* Tätortsarealerna kommunvis framgår av *tabell B 24 i bilaga.*

Stor skillnad mellan areal tätortsmark per invånare

Tätast bor man i tätorterna i Stockholms län, med 410 m² per tätortsinvånare år 1995. Den största tätortsytan per tätortsinvånare fanns i Dalarna län med 1 334 m². Genomsnittet för riket var 705 m². *Tabell 40 och figur 74.*

Medelarealen tätortsmark per tätortsboende växlar självfallet kraftigt från tätort till tätort. Generellt kan dock sägas att i befolkningsmässigt små tätorter är arealen per invånare större än i tätorter med många invånare. I genomsnitt är arealen per invånare fem gånger så stor i tätorter med 200–499 invånare som i tätorter med minst 50 000 invånare. Vidare är det så att det är större tätortsareal per tätortsinvånare i Norrland än vad det är i tätorter av motsvarande storlek i storstadslänen. *Tabell B 15 i bilaga.*

Arealen per invånare i vår glesast bebodda tätort är 8 547 m² (Venjan i Mora kommun) och i vår tätast bebodda 146 m² (Fisksätra i Nacka kommun).

3.1.2 Förändring av areal och befolkning

Tätortsarealen har ökat mer än 50 procent på 35 år

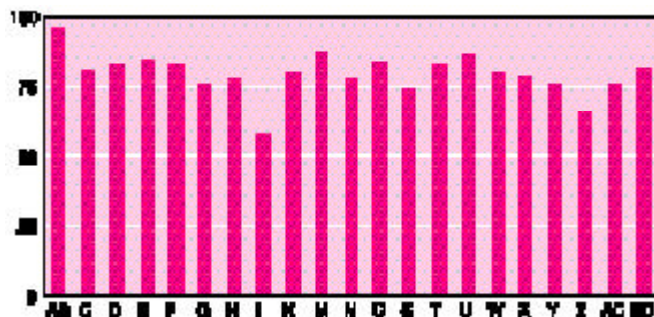
Sedan 1960 har tätortsarealen ökat med 52 procent och tätortsbefolkningen med 36 procent. *Tabell 42.* Enligt den klassindelning som används i tabellen var arealökningen störst i klassen 10 000–49 999 inv. Den i särklass största befolkningsökningen skedde under 1960-talet, medan arealökningen var störst under 1970-talet.

Arealökningen under 1960-talet hade sin bakgrund i att tätortsfolkningen hela tiden ökade, medan den fortsatta arealökningen under 1970-talet till övervägande del orsakades av ökad utrymnesstandard, samt utbyggnad av handels- och serviceanläggningar. Produktionen av lägenheter i flerbostadshus föll också kraftigt under 1970-talet, medan produktionen av lägenheter i småhus hela tiden höll en hög nivå.

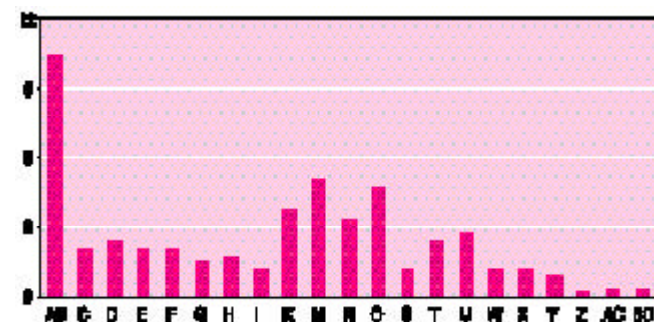
Tabell 41 Tätorter efter antal invånare 1995

	Storleksklass, antal invånare					Totalt
	200–499	500–1 999	2 000–9 999	10 000–49 999	50 000–	
Antal	779	705	345	91	19	1 938
Procent	40	36	18	5	1	100
Folkmängd, procent	3	9	21	25	41	100
Tätortsareal, procent	10	18	25	23	23	100

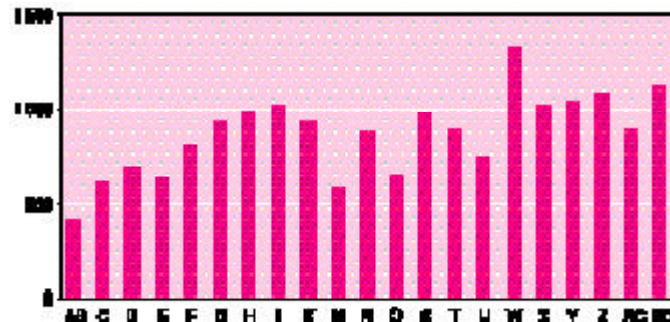
Figur 72 Andel boende i tätorter länsvis 1995. Procent

Figur 73 Andel tätortsmark av total landareal länsvis 1995. Procent

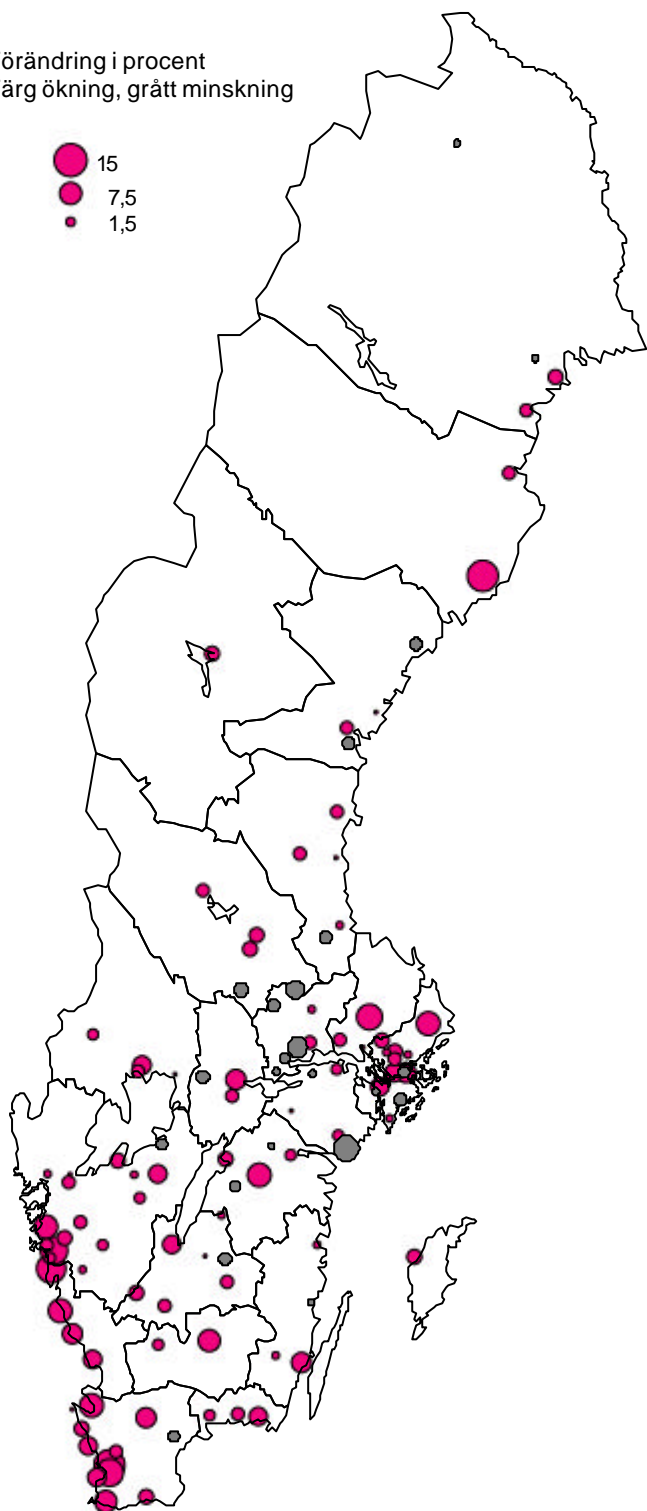
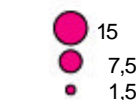

Figur 74 Tätortsareal per tätortsinvånare länsvis 1995. m²

Figur 75 Tätorter med minst 10 000 inv graderade efter befolkningsförändring 1990–1995.

Förändring i procent
Färg ökning, grått minskning

Tabell 42 Tätortsförändring 1960–1995. Procent

	Storleksklass, antal invånare				Totalt	Hektar, antal pers
	200– 1 999	2 000– 9 999	10 000– 49 999	50 000–		
Arealökn						
1960–70	-4,0	15,1	50,2	33,1	17,1	58 900
1970–80	5,6	33,8	25,4	26,8	19,8	79 800
1980–90	0,3	7,6	2,8	4,8	4,8	23 300
1990–95	6,4	1,6	0,7	4,6	3,4	17 200
1960–95	8,2	68,5	94,9	85,0	52,1	179 200
Bef. ökn						
1960–70	-0,6	16,5	41,7	18,5	20,6	1 123 100
1970–80	5,1	24,2	2,1	-0,7	5,1	338 000
1980–90	1,6	7,3	-0,2	4,5	3,6	249 100
1990–95	4,2	1,4	0,1	6,7	3,6	255 100
1960–95	10,6	57,5	44,6	31,8	36,1	1 965 300

Den relativt kraftiga ökningen både areal- och befolkningsmässigt sett 1990–1995 beror till stor del på att, genom förbättrad teknik vid tätortsavgränsningen 1995, ett 70-tal nya tätorter identifierades, vilka egentligen redan 1990 uppfyllde kravet för att vara tätorter.

I ett 40-tal tätorter ökade befolkningen med mer än 50 procent 1990–1995

Ser man på de enskilda tätorternas befolkningsökning 1990–1995, visar det sig att i ett 40-tal tätorter ökade befolkningen med minst 50 procent. Endast två av dessa hade 1990 mer än 1 000 invånare. Av de totalt 109 tätorterna med mer än 10 000 invånare ökade befolkningen i endast fem stycken med mer än 10 procent. I 23 st minskade befolkningen *Figur 75*.

3.1.3 Markanvändningen i tätorter

1/3 av tätortsmarken är bostadsmark

Totalt för riket är drygt 1/3 av tätortsmarken bostadsmark, lite mindre än 1/3 är övrig bebyggd mark och resterande drygt 1/3 är obebyggd mark. *Tabell 43*. I bostadsmarken ingår då mark med hus där det förutom bostäder finns t.ex. handel eller kontor. Av bostadsmarken är 85 procent mark med småhus. Resten är flerbostadshus, och då med eventuell blandad användning, samt mark där bostadsbyggande pågick vid undersöknings-tillfället.

Tabell 43 Markanvändningen inom tätorter storleksklassvis 1995. Hektar och procent

Markanvändningskategori	Storleksgrupp		Tätorter med mindre än 10 000 invånare		Tätorter med mer än 10 000 invånare exkl storstäderna		Storstäderna: Stockholm, Göteborg och Malmö		Samtliga tätorter	
	Areal	Procent	Areal	Procent	Areal	Procent	Areal	Procent	Areal	Procent
Bostadsmark	95 200	33,7	63 150	35,2	25 850	39,0	184 150	34,9		
Handel, industri och tekniska anläggningar	26 450	9,4	24 850	13,8	8 150	12,2	59 400	11,3		
Offentlig service/verksamhet	8 500	3,0	11 700	6,5	3 800	5,7	23 900	4,5		
Kommunikationer	30 650	10,9	22 400	12,5	8 350	12,6	61 400	11,6		
Fritidsanläggningar o dyl	3 350	1,2	3 900	2,2	1 350	2,0	8 600	1,7		
Brukad mark	23 700	8,4	5 950	3,3	800	1,2	30 500	5,8		
Skogsmark annan trädbeväxt mark, parkmark	41 650	14,8	23 250	13,0	9 500	14,3	74 450	14,1		
Öppen mark typ berg i dagen, impediment o dyl	51 250	18,2	21 250	11,9	6 500	9,8	79 050	15,0		
Mark ej möjlig att klassificera	..	..	..	..	..	..	1 100	0,2		
Vatten	1 850	0,7	2 650	1,5	1 850	2,8	6 330	1,2		
Summa tätortsyta	283 300	100	179 450	100	66 300	100	529 000	100		

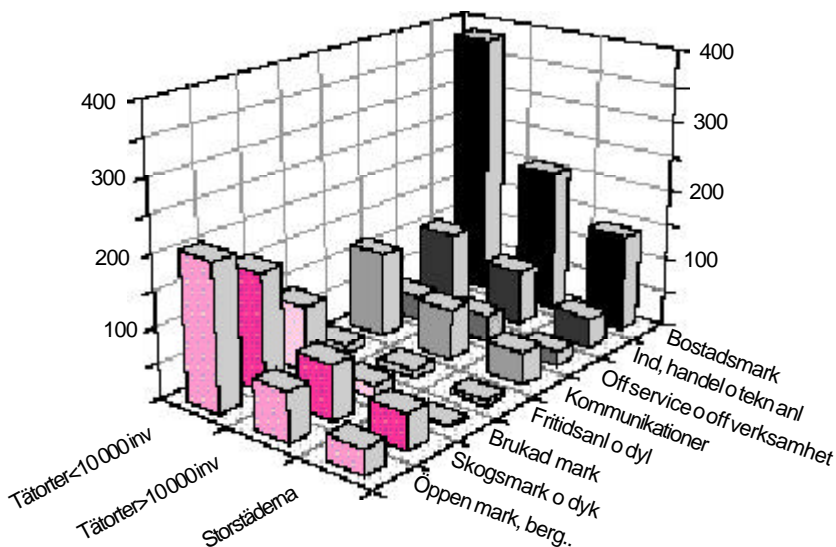
Här avses med bebyggd mark sådan mark där det finns bostäder, handel, tillverkningsindustri, tekniska anläggningar, offentlig service och verksamhet, kommunikationer och fritidsanläggningar. Också den mark som ligger i direkt anslutning till byggnad eller anläggning som t.ex. trädgårdar, garageplaner, skolgårdar, parkeringsplatser, vägar osv. räknas som bebyggd mark. Till obebyggd mark räknas här brukad mark,

skogsmark och annan trädbeväxt mark med parkmark, öppen mark såsom berg i dagen och impediment samt industrimark som ännu inte tagits i anspråk för industriändamål.

I genomsnitt är andelen bebyggd mark högre i stora tätorter än i små – 73 procent i storstäderna mot 56 procent i tätorter med mindre än 10 000 invånare.

Mer än tre gånger så mycket mark per person i små tätorter

Tätortsarealen per invånare av olika markanvändningskategorier framgår av figur 76. Totalt sett är arealen per person mer än tre gånger så stor i tätorter med mindre än 10 000 invånare än i storstäderna – 1 134 m² jämfört med 355 m². Detta går igen inom de olika markanvändningskategorierna. Skillnaden i areal per invånare varierar mellan 1,7 (Offentlig service och verksamhet) och 24 (Brukad mark) gånger så mycket mera mark per tätortsinvånare i de små tätorterna jämfört med i storstäderna.

Figur 76 Areal av olika markanvändningskategorier i m² per tätortsinvånare 1995

3.1.4 Markanvändningsförändringar

Endast 1/4 av den ökade tätortsarealen 1990–1995 förändrades

Att tätorterna expanderar över ett visst område innebär inte att markanvändningen på hela denna yta förändras. En del av ytan kan ha varit bebyggd tidigare och så småningom inkorporerats i en näraliggande tätort, en del kan ha varit fritidsbebyggelse som omvandlats till permanentbostäder och på så sätt "fallit in" under tätortsbegreppet. Annan mark återigen kan ha utgjorts av äldre samhällen där folkmängden vuxit så att tätortsdefinitionens undre gräns på 200 invånare överskridits. Dessutom förblir ofta mindre arealer inom tätorter under mer eller mindre lång tid oexploaterade. Det kan vara skogspartier, bergspartier och liknande, eller till och med mindre åkerfält.

Av den totala ökningen av tätortsytan på 17 230 ha 1990–1995 skedde det sålunda en verklig förändring på endast 4 460 ha. Resterande areal var oförändrad och blev tätortsmark vid utvidgning av tätortsgräns eller då ort "blivit" tätort.

Förändringen vid förtätning större än vid expansion

Samtidigt som tätorterna växer utåt så sker det också en förändring inom tidigare tätortsgräns. Denna kan bestå dels i att äldre bebyggelse ersätts med nyare, dels i att obebyggda ytor bebyggs. Förändring genom sådan s. k. förtätning var 5 590 ha 1990–1995. Den totala markanvändningsförändringen vid tätortsexpansion och tätortsförtätning under femårsperioden var alltså 4 460+5 590=10 050 ha. Hur tidigare obebyggd mark tagits i anspråk för bebyggelse av olika kategorier framgår av *tabell 44*. Förändringen storleksgruppsvis framgår av *tabellerna B 16–B18 i bilaga*.

Ett par procent av tätortsytan förändrades

Förändringsytan på 10 050 ha motsvarande ett par procent av hela tätortsytan. Andelen var något högre i gruppen tätorter med mer än 10 000 invånare än bland övriga tätorter. Marken som förändrades bestod till 47 procent av öppen mark typ berg i dagen, impediment och obebyggd industritomter, till 27 procent av åker och till 25 procent av skogsmark.

Tabell 44 Förändringar i markanvändningen 1990–1995 vid tätortsförtätning och tätortsexpansion. Ha
Osäker uppgift står inom parentes.

Från	Förtätning					Expansion, förändring					Oföränd-Total	
	Brukad mark	Skogs- mark o dyl	Öppen mark, berg..	Övrig mark, okänt	Summa	Brukad mark	Skogs- mark o dyl	Öppen mark, berg..	Övrig mark, okänt	Summa	rat vid expan- sion	expan- sion
Till												
Bostadsmark	280	1 190	2 000	280	3 750	1 240	740	570	..	2 680	1 210	3 890
Villa, kedje- o radhus, fritids- hus samt lantbruksbostäder och -byggnader	210	870	1 250	240	2 570	1 130	550	480	..	2 280	1 160	3 440
Flerbostadshus inkl de med bostad/kontor/handel	(70)	330	740	30	1 170	120	200	90	-	390	60	450
Handel, industri och tekn anl	(80)	220	270	680	1 250	770	110	130	260	1 270	1 760	3 030
Offentlig service/verksamhet	-	(20)	20	(60)	110	20	0	-	-	20	(25)	40
Kommunikationer	50	70	200	20	340	120	60	(50)	..	250	440	700
Fritidsanläggningar o dyl	-	-	10	-	10	-	-	-	-	-	80	80
Brukad mark	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	..	..
Skogsmark, annan träd- beväxt mark samt parkmark	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 320	1 320
Öppen mark typ berg i dagen, impediment o dyl	(40)	..	-	(50)	110	(160)	(70)	-	(10)	(240)	1 110	1 350
Summa	460	1 530	2 520	1 090	5 590	2 300	990	750	410	4 460	6 310	10 770

3.1.5 Allmänt tillgänglig mark i och omkring tätorter

Andelen allmänt tillgänglig mark i tätorterna har minskat 7 procentenheter under 25 år

Genom att förtätningen tar i anspråk obebyggd mark i form av trädbevuxna ytor, öppen gräsmark o.s.v minskar den allmänt tillgängliga marken inuti tätorterna. Samtidigt sker ett tillskott av sådan mark i tätorternas utkanter vid expansionen. Andelen obebyggd mark – till större delen tillgänglig för allmänheten – av den totala tätortsytan har dock minskat sedan 1970 med 7 procentenheter, från 44 till 37 procent. *Tabell 45*. Störst har minskningen varit i tätorter med mer än 10 000 inv. exkl. storstäderna.

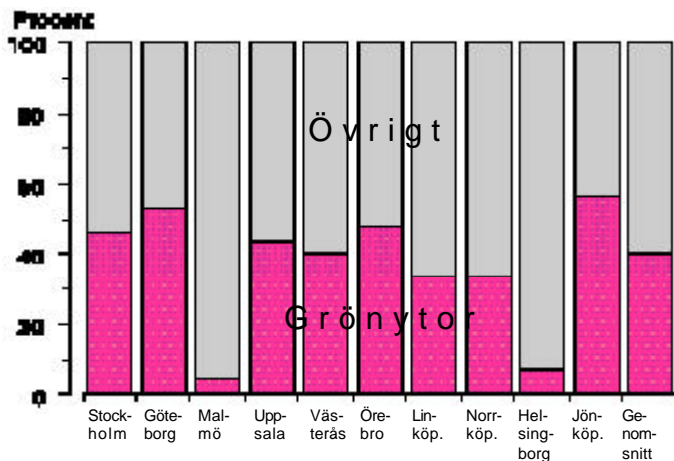
Tabell 45 Den obebyggda markens andel av tätortsytan 1970–1995 storleksgruppsvis. Procent

	Tätorter med mindre än 10 000 invånare	Tätorter med mer än 10 000 invånare exkl. storstäderna	Storstäderna: Stockholm, Göteborg och Malmö	Samtliga tätorter
1970	50	40	31	44
1980	46	34	29	40
1990	45	32	28	38
1995	44	31	27	37

Grönytor kring de 10 största tätorterna

Ser vi på grönytor inom fem km från de 10 största tätorterna visar det sig att skillnaden i tillgång är väsentlig. *Figur 77*.

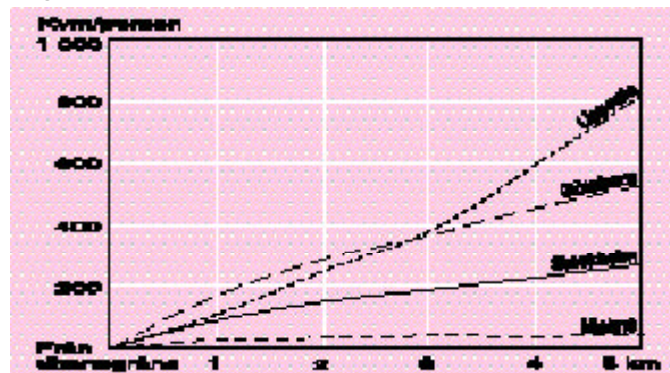
Figur 77 Andel allmänt tillgänglig grönyta av total areal inom 5 km kring de 10 största tätorterna

Andelen grönyta av totala ytan inom fem km är mindre än 10 procent kring Malmö och Helsingborg, och mer än 50 procent kring bl.a. Jönköping. *Tabellerna B 19 och B 20 i bilaga*.

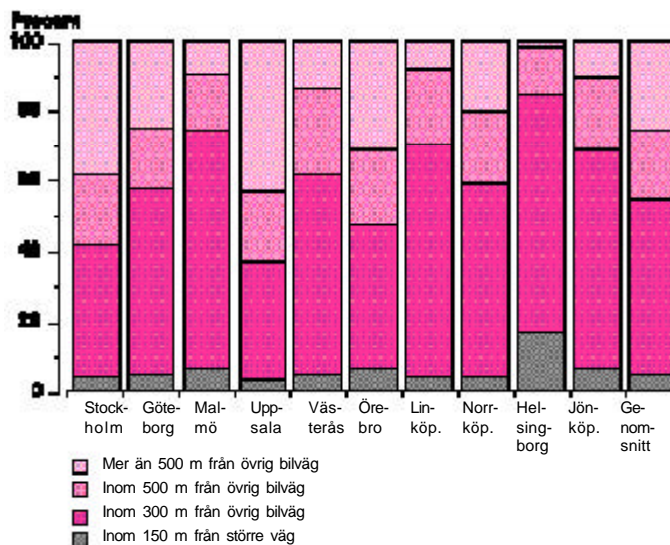
Arealen grönyta inom zoner upp till 5 km från tätorten utslagen per tätortsinvånare och invånare i studerad zon ger stora skillnader mellan tätorterna. *Figur 78*.

Figur 78 Grönyta per invånare i tätort och närområde runt några större tätorter

Grönytorernas tillgänglighet kan delvis mätas genom deras läge i förhållande till vägnätet. Inom 150 m från större bilväg (minst 7 m bred) ligger mellan 7 och 14 procent av grönyterna runt de 10 största tätorterna. I genomsnitt ligger 49 procent inom 300 m från bilfarbar väg, och 69 procent inom 500 m. *Figur 79 samt tabellerna B 21 och B 22 i bilagan*.

Figur 79 Grönytors läge i förhållande till bilvägnätet inom 5 km kring de 10 största tätorterna

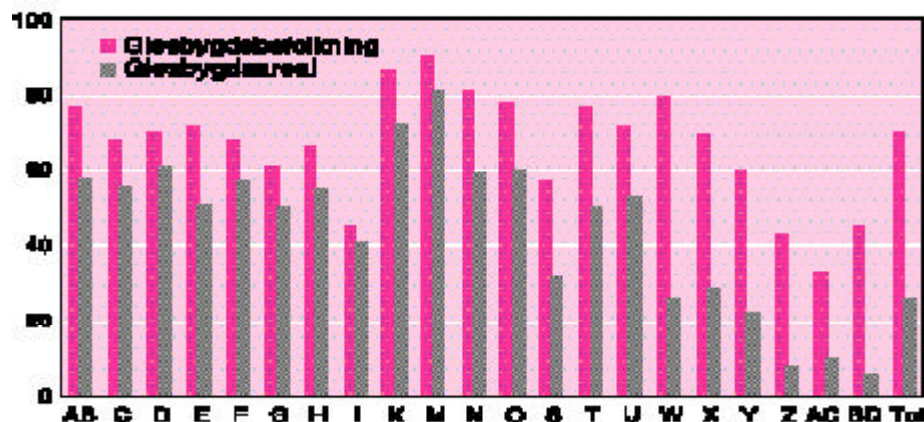
3.1.6 Areal och befolkning i zoner runt tätorterna

70 procent av glesbygdsbefolkningen bor inom 5 km från tätort

Befolkningen utanför tätorter kallas glesbygdsbefolkning. Den utgör 16 procent av totalbefolkningen. 70 procent av denna glesbygdsbefolkning bor inom 5 km från tätort. Glesbygdsarealen, dvs icke tätortsareal i landet, ligger till 26 procent inom detta 5 kms-avstånd. *Tabell 46, figur 80 och figur 81.*

Den största skillnaden mellan procentandelen befolkning och procentandelen areal har vi naturligtvis i Norrlandslänen, med de stora obebodda eller glest bebodda arealerna. I Gotlands län däremot förefaller befolkningen på glesbygden inte vara speciellt koncentrerad till tätorternas närhet, utan

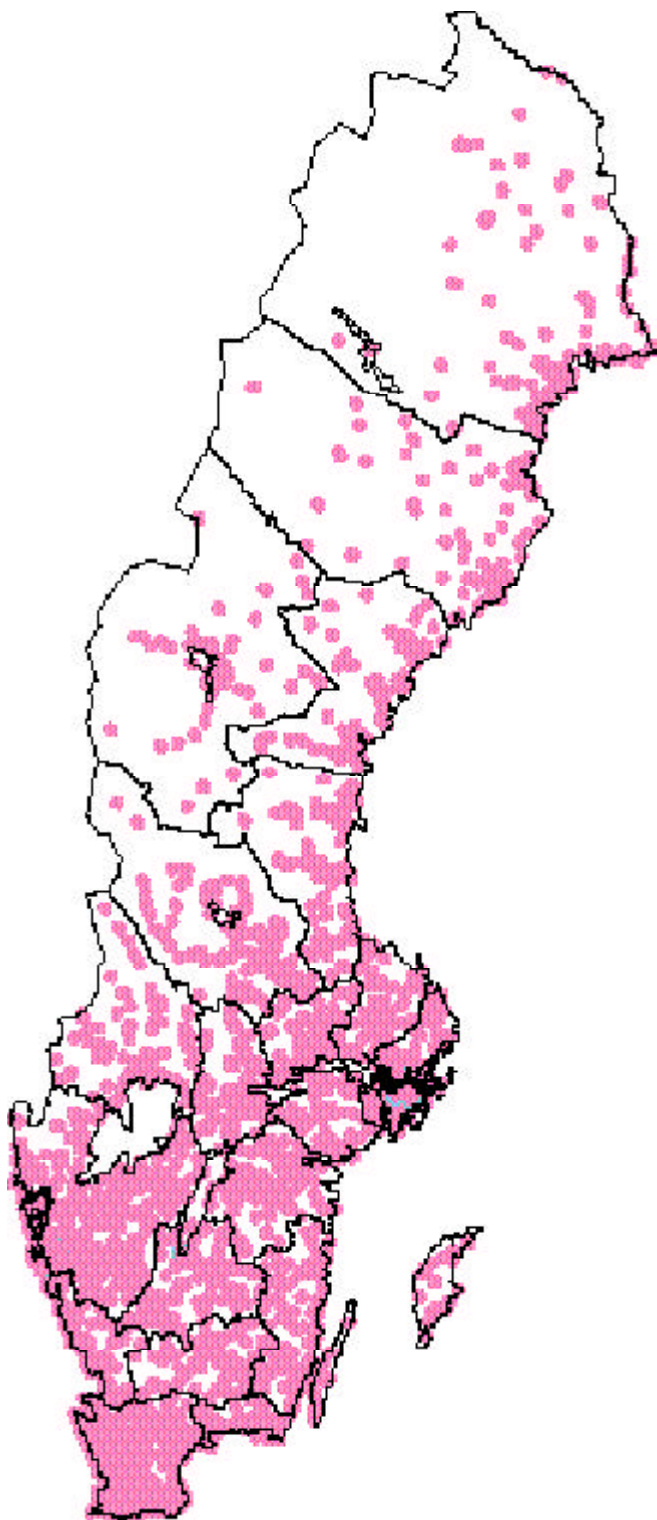
Figur 80 Andel glesbygdsbefolkning och -areal inom 5 km från tätortsgräns. Procent

Tabell 46 Andel glesbygdsbefolkningen i zoner runt tätorterna och -areal inom 5 kms-zonen. Procent

Län	Andel av glesbygdsbefolkning inom zoner runt tätorterna ut till 5 km, procent							Andel glesbygdsareal inom 0–5 km, procent
	0–0,5 km	0,5–1 km	1–2 km	2–3 km	3–4 km	4–5 km	0–5km	
Stockholms	8	11	21	15	13	9	77	58
Uppsala	5	6	15	15	14	13	68	56
Södermanlands	5	10	16	15	13	11	70	61
Östergötlands	6	7	17	17	13	11	71	51
Jönköpings	5	8	15	15	14	11	68	57
Kronobergs	5	6	12	13	13	12	61	50
Kalmar	6	8	16	13	12	11	66	55
Gotlands	2	4	8	10	10	11	45	41
Blekinge	9	13	25	18	12	10	87	72
Skåne	10	13	27	20	12	8	90	81
Hallands	13	13	23	14	11	7	81	59
Västra Götalands	8	11	18	17	13	11	78	60
Värmlands	5	7	13	12	11	9	57	32
Örebro	7	11	20	17	13	11	77	50
Västmanlands	6	8	18	15	14	10	71	53
Dalarnas	10	13	22	16	11	8	80	26
Gävleborgs	9	12	18	12	10	8	69	29
Västernorrlands	8	10	13	11	10	8	60	23
Jämtlands	6	6	9	8	7	7	43	8
Västerbottens	4	5	7	7	5	5	33	10
Norrbottnens	7	8	11	6	7	6	45	6
Hela riket	7	10	17	15	11	10	70	26

Figur 81 Tätorterna med 5 km-zoner ut från tätortsgränsen

befolknings- och arealandelen är nästan lika. I Skåne län ligger 19 procent av arealen längre bort än 5 km från tätort, och endast 10 procent av glesbygdsbefolkningen bor på detta avstånd till tätort.

Ytan kring tätorterna växer snabbt med avståndet

Kring tätorter med färre än 2 000 personer finns det i genomsnitt per tätort inom 5 km ca 100 gånger så mycket yta som det finns i själva tätorten. *Tabell 47*. Den yta som här redovisas är total yta land och vatten inkl. eventuell yta inom annan tätort i zonen. Kring tätorter med mer än 100 000 invånare är ytan i 5 km-zonen i genomsnitt ca 3 gånger så stor som tätortsytan.

Tabell 47 Areal (land och vatten) i genomsnitt per tätort i och omkring tätorter av olika storlekar ut till 5 km. Km²

Tätortsinv	<2 000	2 000- 10 000	10 000- 50 000	50 000- 100 000	>100 000
Tätort	1	4	13	34	148
0–0,5 km	4	7	15	24	63
0–1 km	9	14	28	45	108
0–2 km	23	33	56	86	189
0–3 km	43	58	90	132	269
0–4 km	70	89	130	183	352
0–5 km	102	126	176	241	439

Snabbfakta

Antal tätorter 1995: 1 938 st.

Tätortsareal 1995: 522 690 ha – 1,3 % av total landareal.

Tätortsbef. 1995: 7 417 685 pers – 83,9 % av total bef.

Tätortsareal per invånare 1995: 705 m².

1990–1995 ökade tätortsarealen med 3,4 % och tätortsbefolkningen med 3,6 %.

Tätortsmarken består av drygt 1/3 bostadsmark, lite mindre än 1/3 övrigt bebyggt och drygt 1/3 obebyggt mark.

1990–1995 förändrades markanvändningen genom förtätning på 5 590 ha och genom expansion på 4 460 ha.

Den obebyggda markens andel av tätortsytan har minskat 7 procentenheter på 25 år – från 44 till 37 procent.

70 procent av glesbygdsbefolkningen bor inom 5 km från tätort.

3.2 Småorter

3 procent av befolkningen bor i småorter

De flesta småorter har mellan 50 och 199 invånare. Även orter med flera invånare räknas som småorter om byggnadsbeståndet till mer än 50 procent består av fritidshus. 1995 var antalet småorter 2 756 st. Folkmängden i småorterna uppgick då till 263 000 invånare, vilket var 18 procent av glesbygdsfolk­mängden och 3 procent av hela rikets befolkning. *Tabell 48.*

Den sammanlagda arealen i alla småorter uppgick till 82 700 ha. Detta skall jämföras med tätorternas 522 700 ha. Befolkningstätheten i småorterna är väsentligt lägre än i tätorterna – 320 invånare/km² i småorterna jämfört med 1 400 i tätorterna.

Småorterna utgör definitionsmässigt en del av glesbygden. Den genuina glesbygd som återstår då småorterna räknats bort har ca 1,6 miljoner invånare fördelade på en areal om 404 000 km² land, d.v.s. 3 inv/km².

Småorternas regionala fördelning

Småorterna har en viss koncentration till storstädernas närhet, men bortsett från detta är småorterna spridda över hela riket utom fjälltrakterna. På länsnivå finns ett något oväntat mönster, där vissa län har betydligt färre småorter än andra liknande län. Antalet småorter är mycket litet i Jönköpings, Kronobergs och Västmanlands län. Län med många småorter är bl.a. Norrlandslänen och Skåne.

Tabell 48 Småorternas antal, folk­mängd och landareal 1995 enl 1998 års län

Län	Antal småorter	Småortsinvånare		Småortsareal, land		Småortsareal per inv, m ²
		Antal	Procent av totalbefolkn	Hektar	Procent av totalarealen	
Stockholms	235	24 649	1,4	13 344	2,1	5 414
Uppsala	100	8 298	2,9	2 499	0,4	3 012
Södermanlands	71	7 092	2,7	2 674	0,4	3 770
Östergötlands	83	7 910	1,9	2 463	0,2	3 114
Jönköpings	97	5 779	1,8	1 248	0,1	2 160
Kronobergs	50	4 782	2,7	1 168	0,1	2 442
Kalmar	102	9 551	3,9	3 251	0,3	3 404
Gotlands	46	4 634	8,0	1 700	0,5	3 669
Blekinge	75	6 647	4,4	1 401	0,5	2 108
Skåne	303	29 585	2,7	6 183	0,6	2 090
Hallands	122	12 675	4,7	3 380	0,6	2 667
Västra Götalands	354	33 295	2,2	7 849	0,3	2 357
Värmlands	123	10 618	3,7	3 351	0,2	3 156
Örebro	82	7 416	2,7	2 136	0,3	2 880
Västmanlands	41	3 809	1,5	940	0,1	2 468
Dalarnas	195	18 129	6,3	6 177	0,2	3 407
Gävleborgs	162	15 547	5,4	5 142	0,3	3 307
Västernorrlands	125	11 902	4,6	3 774	0,2	3 171
Jämtlands	106	10 320	7,6	3 854	0,1	3 734
Västerbottens	171	16 282	6,3	4 921	0,1	3 022
Norrbot­bens	149	14 111	5,3	5 224	0,1	3 702
Hela riket	2 756	263 031	3,0	82 685	0,2	3 144

Snabbfakta

Antal småorter 1995: 2 756 st.

Småortsareal 1995: 82 685 ha – 0,2 % av total landareal.

Småortsbef. 1995: 263 031 pers – 3,0 % av total bef.

Småortsareal per invånare i småort 1995: 3 144 m².

3.3 Nationalparker, naturreservat, naturvårdsområden, djurskyddsområden och nationalstadsparker

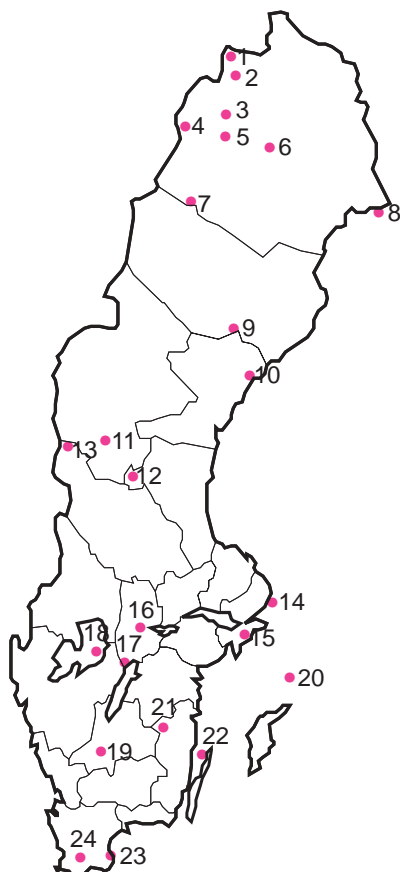
2,8 milj ha skyddat

Ca 2,8 milj ha, motsvarande 6,9 procent av rikets landareal, var 1995 nationalpark, naturreservat, naturvårdsområde eller djurskyddsområde. Därtill kommer ca 670 000 ha vatten inom dessa områden.

Antalet nationalparker var 24 st i mitten av 1995. En ny nationalpark, Trestickan i Västra Götalands län, bildades 1996. I mitten av 1995 hade nationalparkerna en sammanlagd landareal av 581 971 ha. *Tabell 49 och figur 82.* Den helt dominerande arealen finns i Norrbottens län.

Också för naturreservatens del återfinns den dominerande arealen i norr, och 82 procent av naturreservatens sammanlagda landarealen ligger i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. *Tabell 50.* De största arealerna naturvårdsområden och djurskyddsområden återfinns i Mellansverige.

Figur 82 Nationalparker i Sverige 1995

En *nationalpark* är ett sammanhängande område av statligt ägd mark, som har avsatts för att bevara en viss landskapstyp i dess naturliga tillstånd eller i väsentligt oförändrat skick. Regering och riksdag beslutar om inrättande av nationalparker.

Naturreservat och *naturvårdsområden* avser områden där särskilda åtgärder behövs för att skydda eller vårda naturmiljön. Skillnaden mellan dessa är att naturreservat kräver större åtgärder och fler restriktioner. Marken för naturreservat kan lösas in eller ersättas på annat sätt.

Djurskyddsområden inrättas ofta för att skydda häckningsplatser för fåglar, men områden för att skydda säl och myskoxe finns också.

Länsstyrelser eller kommuner beslutar om inrättande av naturreservat, naturvårds- och djurskyddsområden. Många av dessa områden har tillträdesförbud under del av året.

Tabell 49 Nationalparker 1995–06–30. Ha

Nr	Nationalpark	Län	Areal totalt därav land	
1	Vadvetjåkka	Norrbottens	2 630	2 582
2	Abisko	Norrbottens	7 700	6 877
3	Stora Sjöfallet	Norrbottens	127 800	118 700
4	Padjelanta	Norrbottens	198 400	167 100
5	Sarek	Norrbottens	197 000	193 100
6	Muddus	Norrbottens	49 340	47 880
7	Pieljekaise	Norrbottens	15 340	13 998
8	Haparanda skg	Norrbottens	6 000	770
9	Björnlandet	Västerbottens	1 130	1 095
10	Skuleskogen	Västernorrlands	2 950	2 650
11	Sånfjället	Jämtlands	10 440	10 400
12	Hamra	Gävleborgs	29	28
13	Töfsingdalen	Dalarnas	1 615	1 613
14	Ängsö	Stockholms	188	73
15	Tyresta	Stockholms	1 970	1 880
16	Garphyttan	Örebro	111	111
17	Tiveden	V:a Götal, Örebro	1 353	1 216
18	Djurö	Västra Götalands	2 400	315
19	Store Mosse	Jönköpings	7 850	7 491
20	Gotska Sandön	Gotlands	4 500	3 638
21	Norra Kvill	Kalmar	27	26
22	Blå Jungfrun	Kalmar	191	66
23	Stenshuvud	Skåne	302	242
24	Dalby Söderskog	Skåne	37	37
Hela riket			639 387	581 971

Tabell 50 Naturresevat, naturvårdsområden och djurskyddsområden 1995–06–30. Ha

Län	Naturresevat			Naturvårdsområde			Djurskyddsområde		
	Antal	Total areal	därav landareal	Antal	Total areal	därav landareal	Antal	Total areal	därav landareal
Stockholms	140	62 437	19 477	11	7 371	2 158	29	1 651	505
Uppsala	56	22 361	13 750	-	-	-	30	4 896	333
Södermanlands	58	33 427	9 738	4	2 636	2 037	162	8 217	852
Östergötlands	59	38 915	8 895	2	311	311	69	9 831	804
Jönköpings	41	4 331	3 909	2	2 251	1 596	21	455	117
Kronobergs	41	7 466	4 875	3	232	177	6	114	33
Kalmar	79	24 291	7 423	10	4 343	4 343	119	6 180	901
Gotlands	49	69 955	5 272	7	10 506	10 249	12	1 502	439
Blekinge	58	10 652	5 095	2	965	817	70	1 548	577
Skåne	141	60 246	16 069	6	5 493	5 305	62	9 269	1 803
Hallands	97	10 489	7 667	5	5 290	1 560	23	568	202
Västra Götalands ¹⁾	241	60 907	35 850	33	84 210	33 713	161	11 213	5 315
Värmlands	46	88 723	34 538	1	11 400	10 000	34	668	147
Örebro	55	6 634	4 387	1	14 800	13 500	2	232	110
Västmanlands	56	25 033	11 337	1	8 700	8 100	10	529	453
Dalarnas	77	183 835	178 395	4	25 278	23 137	6	154	99
Gävleborgs	50	14 569	6 542	10	6 284	3 034	24	2 600	53
Västernorrlands	64	10 726	7 375	3	6 841	5 963	17	303	228
Jämtlands	33	413 310	387 639	1	270	265	13	1 756	1 115
Västerbottens	61	747 252	681 169	6	690	210	2	1 425	1 275
Norrbottnens	61	666 147	622 196	2	683	668	58	48 485	45 487
Hela Riket	1 563	2 561 704	2 071 597	114	198 553	127 142	930	111 592	60 848

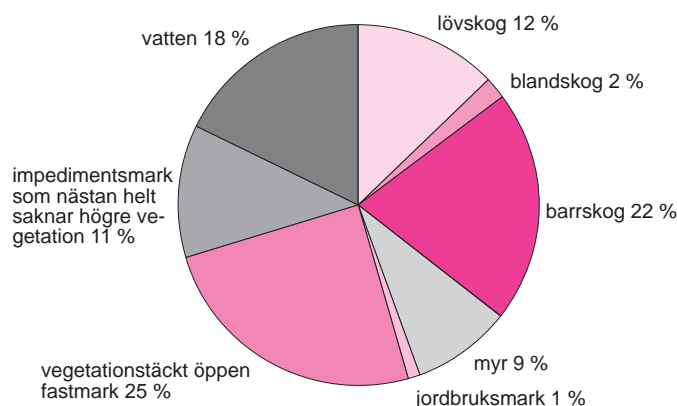
1) Sammanslagning av områdena i Göteborg och Bohus län, Skaraborgs län samt Älvsborgs län. Justering för eventuella områden i Habo och Mullsjö kommuner har inte gjorts. Detta skall även beaktas vad beträffar uppgifterna för Jönköpings län.

En procent av den skyddade marken är jordbruksmark

Den geografiska obalans som råder när det gäller skyddade områden avspeglas givetvis även i den geografiska fördelningen av olika naturtyper. T.ex. återfinns 41 procent av de skyddade myrarna i Norrbottens län. Av barrskogarna ligger ca 40 procent i samma län. Bland lövskogarna dominerar helt och hållet fjällområdets fjällbjörkskogar. Ca 85 procent av lövskogsarealen återfinns i Västerbottens och Norrbottens län. I Svealand och Götaland är den skyddade arealen lövskog förhållandevis blygsam.

Den produktiva skogsmarksarealen inom naturresevat som omfattades av totalt skydd var 438 772 ha. (1,9 procent av den totala arealen produktiv skogsmark). Inom nationalparker fanns det ytterligare ca 34 900 ha produktiv skogsmark. (0,15 procent). Naturtypernas procentuella fördelning inom nationalparker, naturresevat och naturvårdsområden framgår av figur 83. Uppgifter länsvis framgår av tabell B 23 i bilaga.

Figur 83 Naturtyper inom nationalparker, naturresevat och naturvårdsområden 1995. Procent

Vi har en nationalstadspark

Genom en ändring av naturresurslagen (NRL) år 1995 finns det numera en möjlighet att inrätta s.k. nationalstadsparker. Den 1 januari 1995 inrättades den första nationalstadsparken, Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården, som hittills är den enda. *Tabell 51*. Det förekommer dock planering för att inrätta nationalstadsparker i Uppsala och Trollhättans kommuner.

Tabell 51 Nationalstadsparken, Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården. Areal i ha och befolkning

	Areal				Folk- mängd
	land	sjö	hav	totalt	
Hela parken	1 897	13	729	2 639	20 775

Inom en nationalstadspark får ny bebyggelse och nya anläggningar komma till stånd och andra åtgärder vidtas endast om det kan ske utan intrång i parklandskap eller naturmiljö och utan att det historiska landskapets natur- och kulturvärden i övrigt skadas. Dessa regler innebär att det kan vara möjligt att uppföra ett begränsat antal byggnader inom bostadsområdena och områdena med byggnader för högre utbildning, vetenskaplig forskning, museiverksamhet, idrott och rekreation. Det är också möjligt att bygga om och anpassa byggnaderna efter sådana verksamheters behov. Åtgärderna ska dock utföras så att karaktären av byggnader i park bevaras.

Snabbfakta

Antal och areal nationalparker 1995: 24 st, 639 387 ha

Antal och areal naturreservat 1995: 1 563 st, 2 561 704 ha

Antal och areal naturvårdsområden 1995: 114 st, 198 553 ha

Antal och areal djurskyddsområden 1995: 930 st, 111 592 ha

Antal och areal nationalstadsparker 1995: 1 st, 2 639 ha

Den enligt ovan skyddade arealen utgör 6,9 procent av rikets landareal

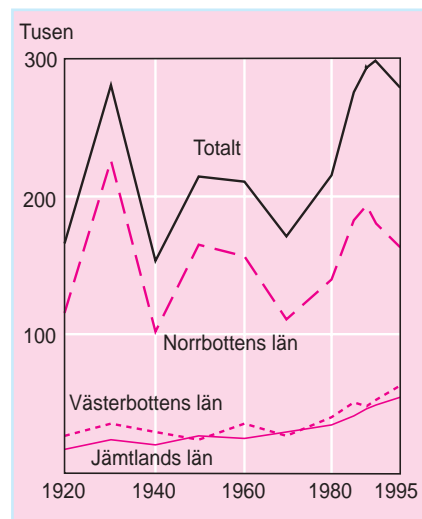
3.4 Renskötselförändring

Ca 280 000 renar och 255 sysselsatta

1995 fanns det ca 280 000 renar i Sverige. Av dessa fanns mer än hälften i Norrbottens län. *Figur 84*.

Antalet sysselsatta 1995 inom rennäringen var 255 personer.

Figur 84 Antal renar 1920–1995

Renskötselförändring omfattar 1/3 av landets yta

Enligt renskötselförändringen får samerna för renskötselförändring begagna områden från finska gränsen i norr till nordvästligaste delen av Dalarnas län i söder. Området är ca 15,7 mil hektar eller ca en tredjedel av landets totala areal. *Tabell 52 och figur 85*. Kartan är vad speciellt gäller vinterbeteslandets om-

fattning kraftigt schematiserad, och all mark inom markerat område är inte upplåtet till renskötselförändring. Samerna får inom renskötselförändring låta renarna beta på både kronomark och enskild mark, de får använda marken för att uppföra anläggningar som behövs för renskötselförändring, de får avverka skog för husbehov och de får jaga och fiska inom större delen av renskötselförändring.

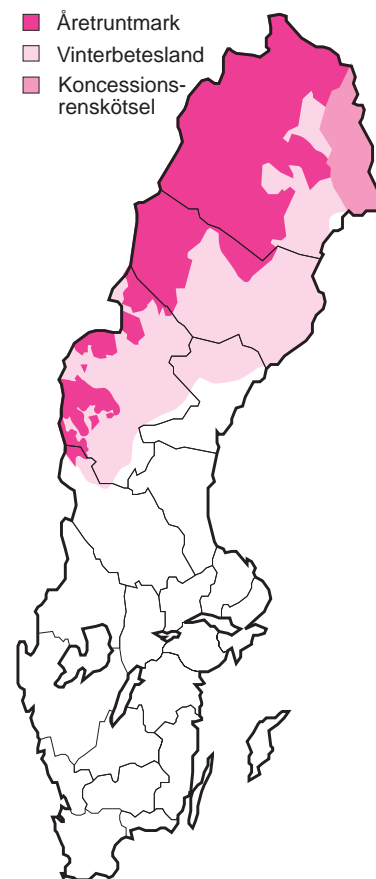
Bestämmelserna om betesområdenas omfattning innebär i stora drag att samerna har rätt att driva renskötselförändring dels året runt ovanför odlingsgränsen i Norrbottens och Västerbottens lappmarker och på renbetesfjällen i Jämtland, dels vintertid (1 oktober–30 april) nedanför odlingsgränsen samt utanför lappmarken och renbetesfjällen inom trakter som de av gammal sedvana besöker med sina renar. Sedvanerättens utbredning finns inte fastlagd i detalj.

Koncessionsrenskötselförändring bedrivs nedanför lappmarksgränsen i Tornedalen där renskötselförändring ej anses föreligga och särskilt tillstånd (koncession) måste sökas hos lantbruksnämnden.

Tabell 52 Renskötselförändring. 1 000-tal ha. Cirkauppgifter

Län	Åretrunt- betes- marker	Vinter- betes- marker	Totalt
Norrbottens	7 500	1 500	9 000
Västerbottens	1 600	2 500	4 100
Jämtlands	900	1 400	2 300
Västernorrlands	-	150	150
Dalarnas	-	150	150
Hela riket	10 000	5 700	15 700

Figur 85 Renskötselförändring

Snabbfakta

Antal renar 1995: 280 000 st
Antal sysselsatta inom rennäringen 1995: 255 personer
1/3 av landets yta får användas för renskötselförändring

3.5 Kust och insjöstränder

Skiftande kustlinjelängd beroende på mätskalan

Beroende på vilken skala man mäter kustlängden i får man mycket olika resultat. Mätt på kustlinjen digitaliserad från karta i skala 1:1 miljon har Sverige en kustlinjelängd, inkl. de öar som kan redovisas i denna skala, på 1 220 mil. Mätt i skalan 1:10 000 kan kustlinjen inkl. öarnas kustlinjer beräknas till ca 4 300 mil.

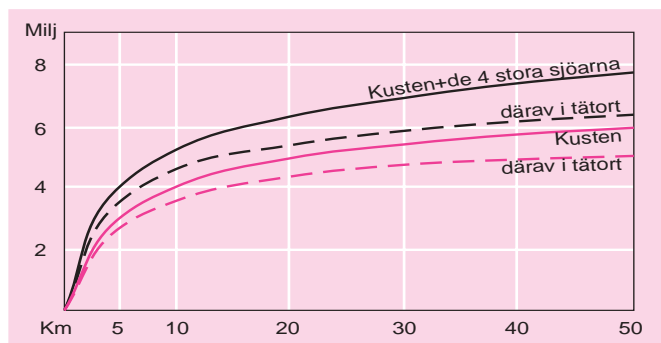
Standlinjen kring de fyra största sjöarna, Vänern, Vättern, Mälaren och Hjälmaren, inkl. strandlinjen på i dessa sjöar liggande öar, har i skalan 1:10 000 beräknas till 850 mil. En grov beräkning av strandlängden hos alla våra sjöar i denna skala ger 30–40 000 mil insjöstrandlinje.

45 procent permanentbor inom en mil från kusten

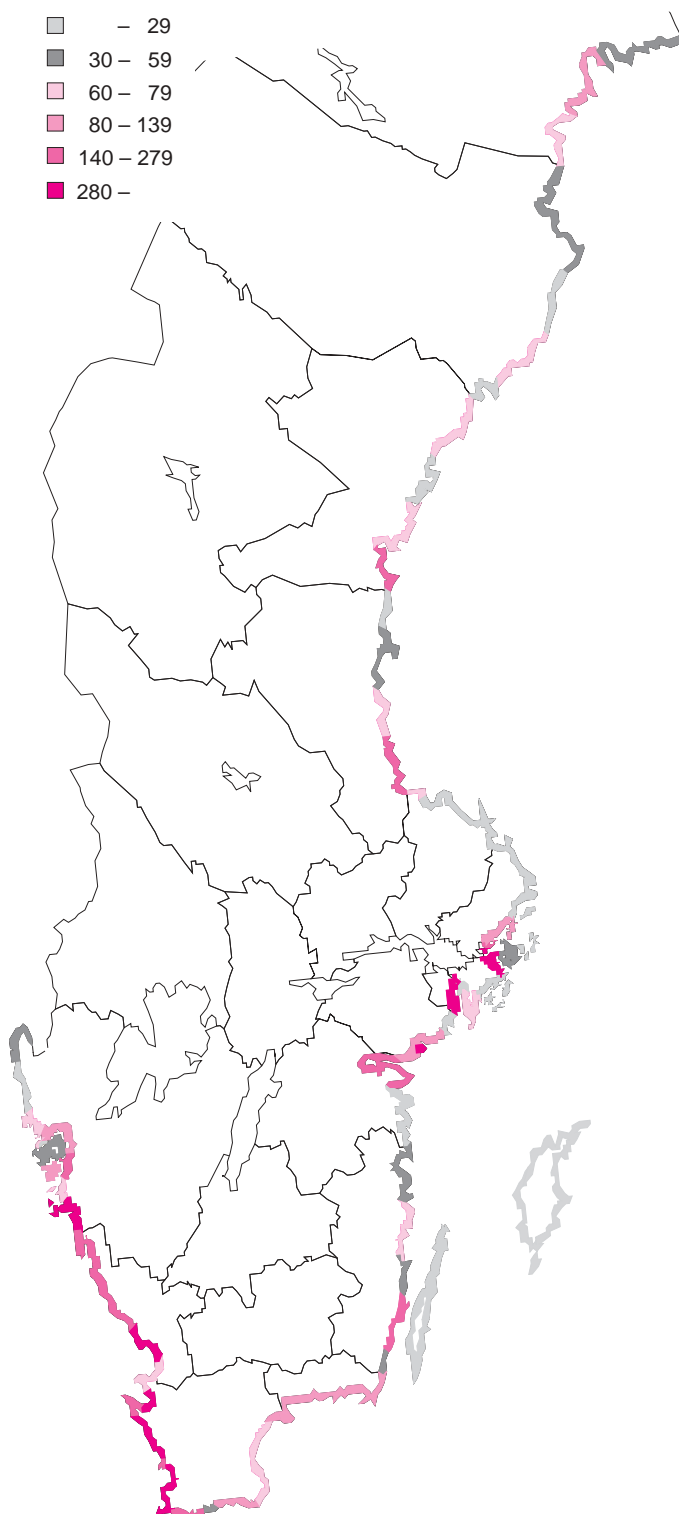
En betydande del av befolkningen permanentbor inom nära avstånd till kusten. *Figur 86*. 45 procent bor inom en mils avstånd. Tar vi också med de fyra största sjöarna blir andelen boende inom en mil från kust eller insjö drygt 55 procent.

Inom 5 km från kusten bor ca 3 miljoner personer. En kommunvis redovisning av befolkningstätheten inom denna zon visar hög täthet längs praktiskt taget hela Västkusten och Skånes västkust, från Stockholmsområdet ner till Norrköping samt kring några större Norrlandsstäder. *Figur 87*. Det befolkningstryck som kan uppstå på kusten från befolkningen inom 10 mil framgår av *figur 88*. Dessa personer kan alltså tänkas vara de som i första hand äger fritidshus vid kusten. *Figur 89* visar byggnadsbeståndet per ytenhet kommunvis inom 5 km från kusten, och blir alltså till stor del en spegling av permanentboendet enligt *figur 87* och det antagna befolkningstrycket med åtföljande permanentboende enligt *figur 88*. Därtill kommer det mera långväga pendlandet till fritidshusen vid vissa eftertraktade kustresor.

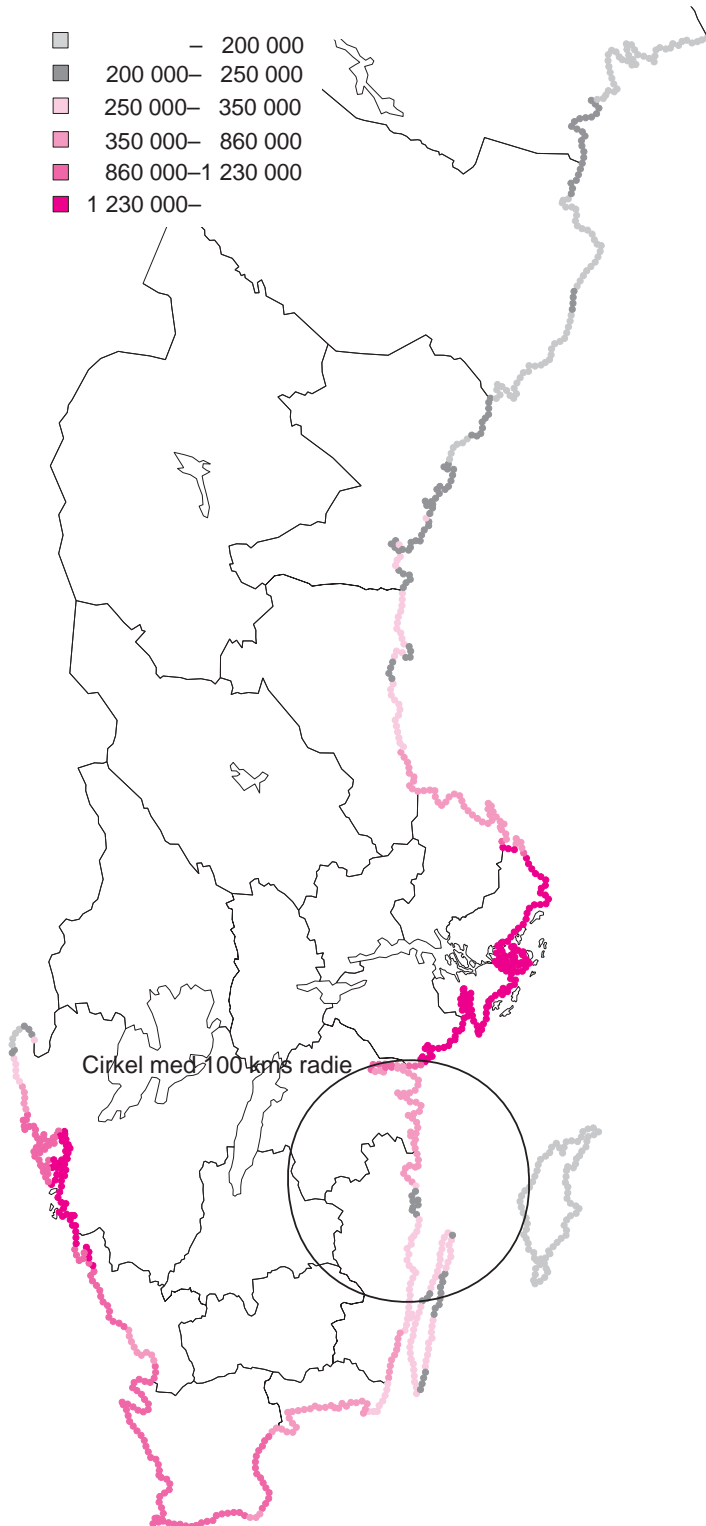
Figur 86 Antal permanentboende inom 5 till 50 km från kusten resp kusten och de fyra största insjöarna.

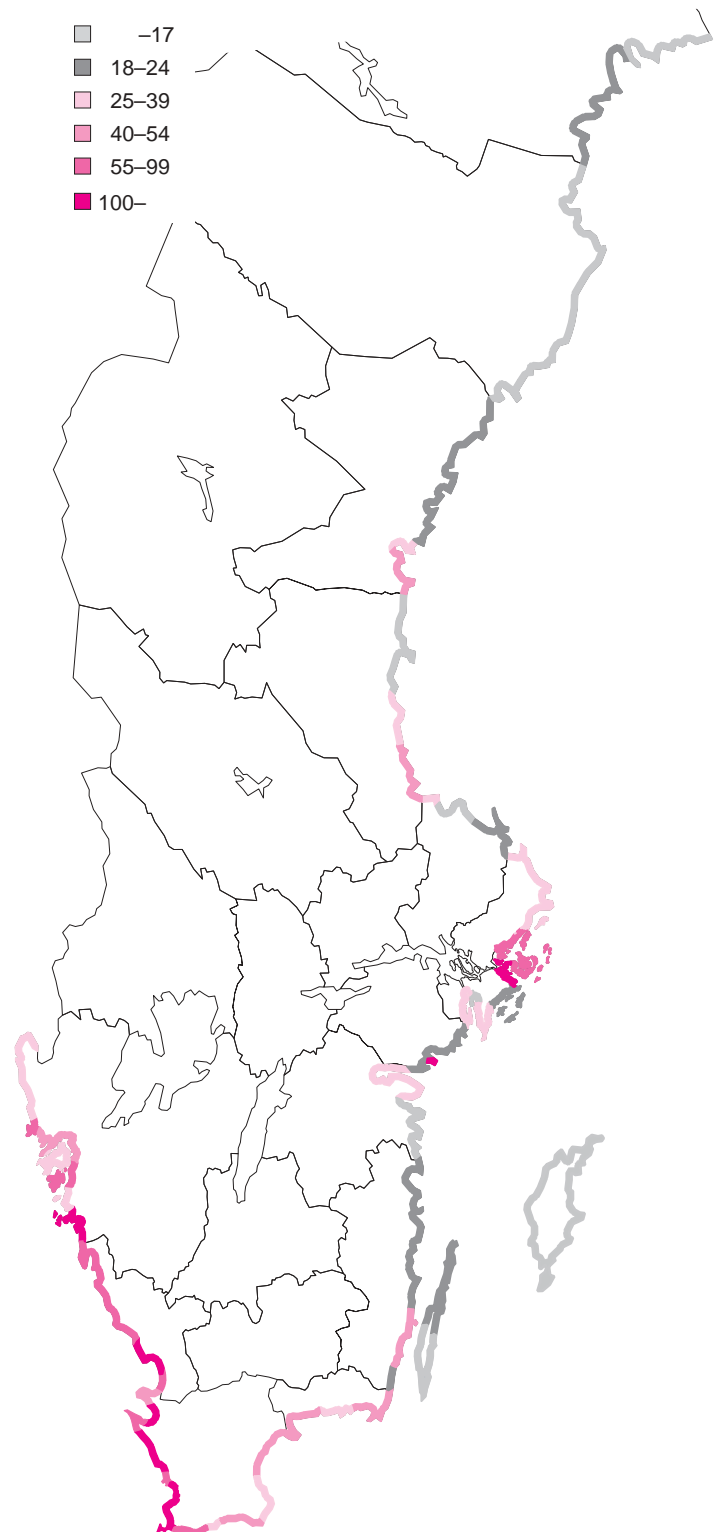
Figur 87 Antal permanentboende per km² kommunvis i en 5 km bred zon utmed kusten

Figur 88 Antal permanentboende inom 100 km från punkter vid kusten

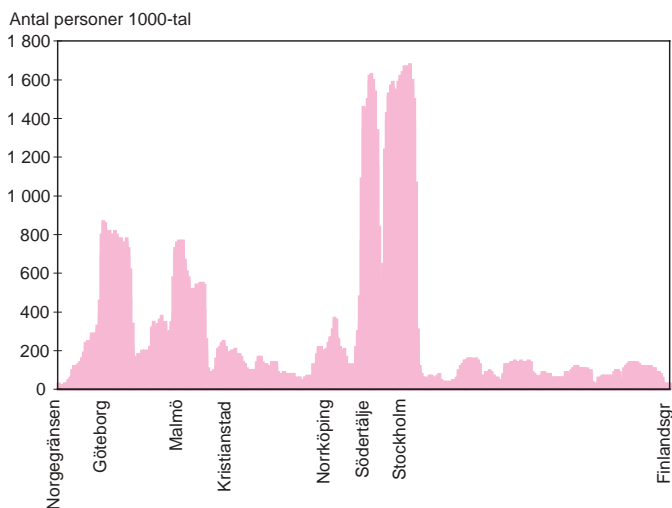
Figur 89 Antal byggnader per km² kommunvis i en 5 km bred zon utmed kusten

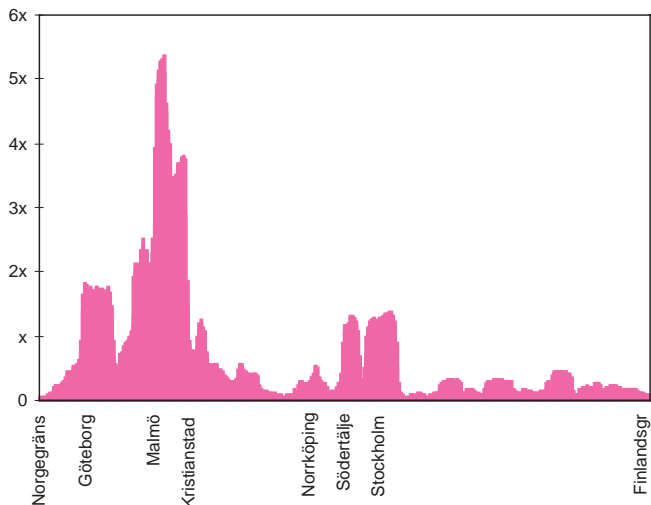
Tillgång till strandlängd

Följer vi kusten från gränsen mot Norge till gränsen mot Finland och beräknar antalet permanentboende inom 50 km från punkter längs kustlinjen med 5 kms inbördes avstånd, får vi de högsta värdena vid de tre storstäderna, med de i särklass högsta i Stockholmstrakten – 1,7 milj. *Figur 90*. Dessa befolkningstal satta i relation till strandtillgången (kust och insjöar) inom samma avstånd, d.v.s. 50 km, visar en helt annan bild. *Figur 91*. Strandlängden är här mätt längs kusten och på insjöar större än 1 km² på strandlinje digitaliserad från karta i skalan 1:1 milj. Exakta tal med antal personer per strandlängd

Figur 90 Antal permanentboende inom en cirkel med 50 kms radie från punkter längs kusten

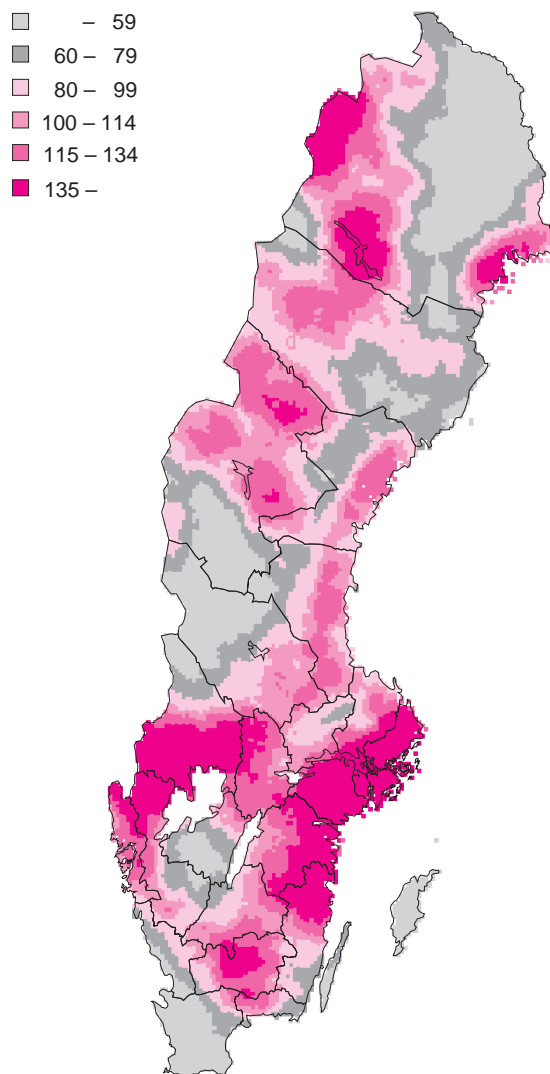
Figur 91 Befolkningstal per kust- och insjöstrandlängd inom en cirkel med 50kms radie från punkter längs kusten

ger inte denna metod, utan endast relationer mellan olika sträckor längs kusten erhålls. Den lägre tillgången på strand i Skåne än t.ex. i Stockholmsområdet medför att det i Malmöområdet är 4–5 gånger så många personer per strandlängd som i Stockholmsområdet.

Beräkning av tillgången på strandlängd inom en cirkel med 50 km radie från olika punkter över hela landet redovisas i *figur 92*. Här skall observeras att beräkningen är gjord i digitaliseringskalan 1:1 milj på kusten och strandlinjen av de ca 4 000 sjöar, som är större än 1 km². I de fall beräkningscirkeln faller in i Norge eller Finland är även sjöar av motsvarande storlek i dess länder medräknade. Därtill finns det ytterligare

Figur 92 Tillgång till strandlängd inom 50 km. Mil. Räknat på kusten och sjöar större än 1 km² i skala 1:1 milj

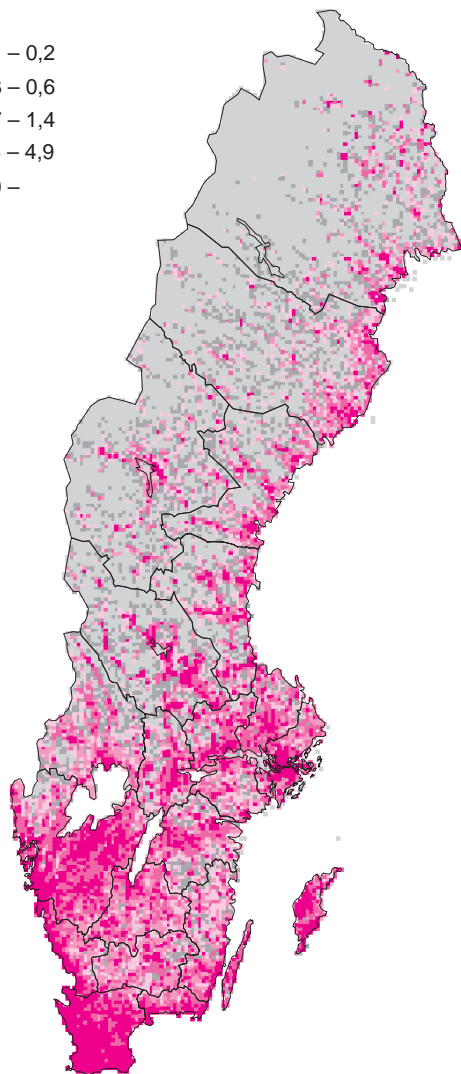

drygt 90 000 sjöar i landet, vilka om de ingick i beräkningen, troligen skulle höja värdena i inlandet 2–3 gånger. Den erhållna strandlinjen fördelad på de personer som bor i en ruta på 5x5 km i cirkelns centrum ger *figur 93*. Samma gäller här som tidigare, att de erhållna värdena endast är intressanta i relation till varandra, och inte kan användas som ett absolut mått på tillgången på strand. En jämförelse mellan figurerna visar, att utifrån endast befolkningsfördelningen och tillgången på strand, borde trycket på stränderna vara hög i sydvästra Skåne, Väst-kusten upp till Göteborg och delar av Västergötland. I övrigt är trycket naturligt nog ofta stort i anslutning till större städer, både längs kusten och inne i landet.

Figur 93 Personer per mil strandlängd.

Personekvivalenter per strandlängd inom 50 km. Redovisat per 5x5 km

- 0
- 0,1 – 0,2
- 0,3 – 0,6
- 0,7 – 1,4
- 1,5 – 4,9
- 5,0 –

Bebyggelsen inom 5 km från kusten

Drygt 30 procent av befolkningen bor inom 5 km från kusten. Liknande procenttal gäller helt naturligt för bebyggelsen. Av de ca 2,6 milj byggnaderna som finns i landet ligger ca 820 000 inom 5 km från kusten. *Tabell 53*. Bebyggelsens fördelning inom 5 km-zonen framgår av *figur 89*.

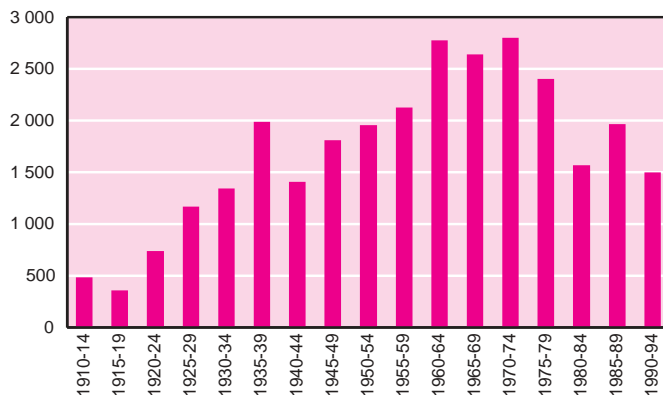
Tabell 53 Antal byggnader inom en 5 km bred zon längs kusten.

Hustyp	Glesbygd	Tätort	Totalt
Fritidshus	214 000	35 600	249 600
Lantbruksbost	27 500	2 000	29 500
Småhus	85 400	375 500	460 900
Hyreshus	2 900	48 100	51 000
Industri	6 100	22 800	28 900
Totalt	335 900	484 000	819 900

Bebyggelsen inom strandskyddsområdet

I början av 1950-talet kom de första strandskyddsbestämmelserna. De skärptes betydligt i mitten av 1970-talet, och i princip krävs dispens från bestämmelserna för nybyggnation inom strandskyddszonen. Denna zon sträcker sig minst 100 och som mest 300 m in från kust-/strandlinje. Statistikunderlag för studier av sådana strandskyddszoner finns endast för mycket begränsade delar av landet. SCB har utfört undersökningar inom del av Stockholms skärgård – Värmdö kommun – och kring Mälarens stränder. I *figur 94* redovisas byggnadsåren i femårsklasser för bebyggelsen inom 300 m från kust- och strandlinje för undersökt del av skärgård och Mälaren. 300 meters strandskydd gäller dock inte för hela detta område.

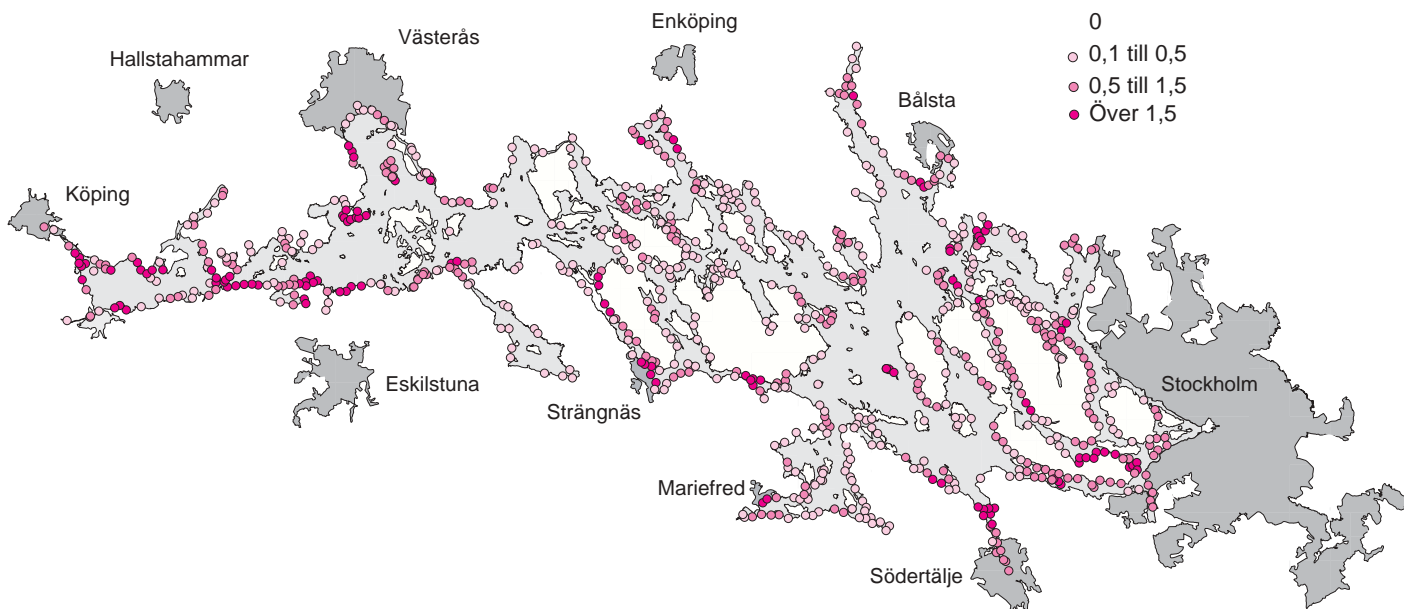
Figur 94 Antal byggnader efter byggnadsår inom 300 m från kust-/strandlinjen i del av Stockholms skärgård och kring Mälaren

Enligt diagrammet var det en nedgång i byggandet i den studerade 300 m-zonen efter mitten av 1970-talet. En jämförelse med byggandet utanför zonen visar dock att nedgången där var kraftigare. Realtivt sett har alltså byggandet i zonen närmast kust-/strandlinjen ökat efter det att strandskyddsbestämmelserna skärptes jämfört med byggandet utanför denna zon.

Bebyggelsens fördelning längs Mälarens stränder framgår av *figur 95*. I det här fallet är beräkningen gjord på 100 m-zonen, och anger antal byggnader per 100x100 m, d.v.s. per hektar. Redovisningspunkterna ligger med en km mellanrum.

Figur 95 Antal byggnader per hektar inom 100 m från strandlinjen kring Mälaren

Snabbfakta

Mätt i skalan 1:10 000 är Sveriges kustlängd inkl öarna ca 4 000 mil

Sjöarnas strandlängd är i samma skala 30–40 000 mil

Inom 5 km från kusten bor 3 milj personer, inom 10 km 4 milj

Inom 5 km från kusten ligger det 820 000 byggnader

Strandskyddsbestämmelserna infördes i början av 1950-talet, men skärptes betydligt i mitten av 1970-talet

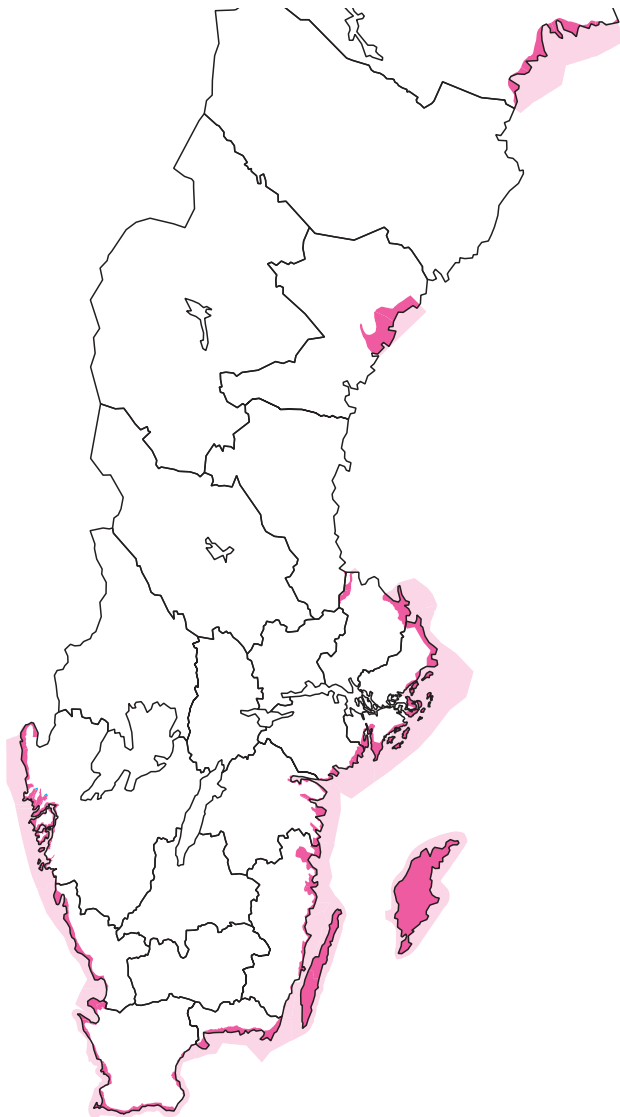
I undersökt del av Stockholms skärgård och kring Mälaren har det relativt sett byggts mer i strandzonen än utanför zonen efter det att strandskydds bestämmelserna skärptes i mitten av 1970-talet

3.6 Kustnära områden enligt 3 kap. naturresurslagen (NRL)

Naturresurslag (NRL) 1987

1987 fick vi en naturresurslag. Enligt denna skall marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt användas så att en från ekologisk, social och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning främjas. 3 kapitlet tar upp särskilda bestämmelser för vissa områden, vilka anges i lagen. Med hänsyn till de natur- och kulturvärden som finns i områdena är dessa i sin

Figur 96 Kustnära områden enl 3 kap NRL

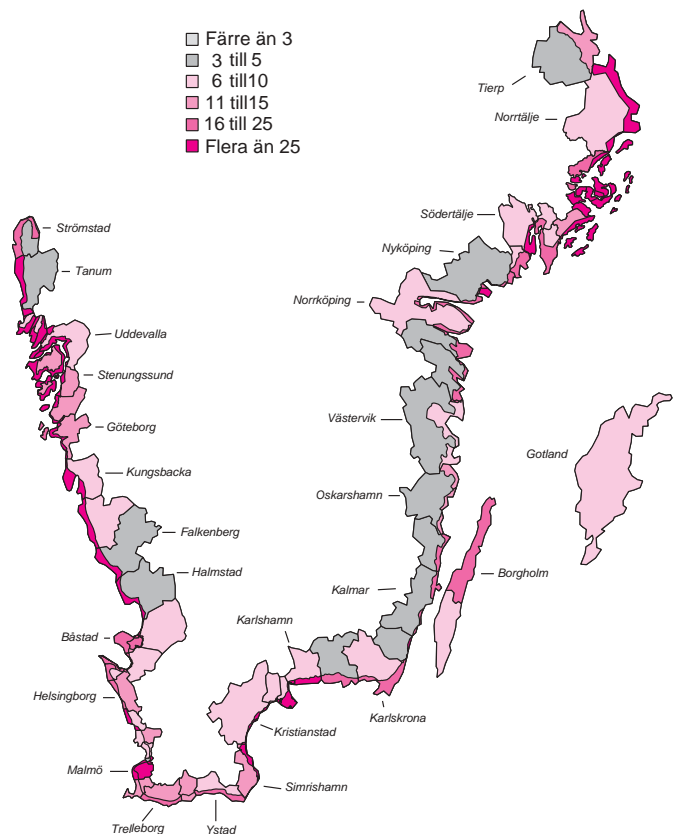

helhet av riksintresse. Exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön får komma till stånd i dessa områden endast om det kan ske på sådant sätt som inte påtagligt skadar områdets natur- och kulturvärden.

Specialstudie av kustnära riksintresseområden

Boverket och SCB har i samarbete specialstuderat kustnära områden enligt 3 kap NRL. *Figur 96*. Landytan för de studerade NRLområdena är på 13 960 km² glesbygdsareal och 617 km² tätortsareal. Glesbygdsbefolkningen inom områdena är 170 tusen personer och tätortsbefolkningen drygt 1 miljon. Studierna har främst omfattat bebyggelsen och dess utveckling inom dessa områden. Glesbebyggelsens täthet inom och utanför dessa riksintresseområden i södra Sverige redovisas i *figur 97*. Kartans mest påfallande drag är den stora skillnaden

Figur 97 Bebyggelsetäthet på kustkommunernas glesbygd inom och utom NRL-områden. Byggnader per km²

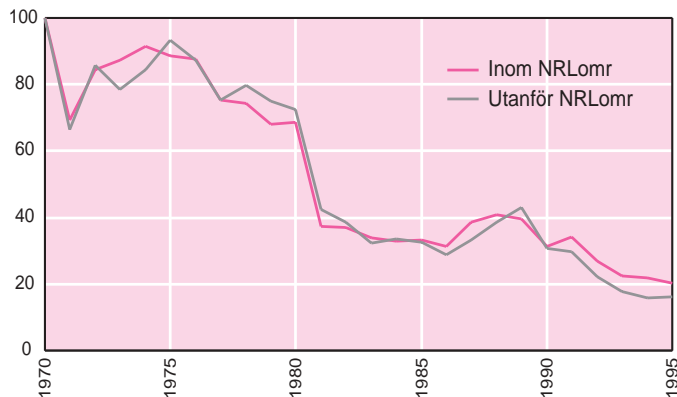

mellan bebyggelsestätheten *inom* kommunerna. Bebyggelsestätheten inom de kustnära 3 kap områdena är hög, ibland mycket hög, medan den i de innanför liggande kommundelarna är väsentligt lägre.

Utebliven effekt av NRL

Det har nu gått mer än 10 år sedan NRL infördes. NRL avser bl.a. att begränsa tillkomsten av spridd fritidsbebyggelse inom vissa kustområden och att tillförsäkra kusterna tillgänglighet för det rörliga friluftslivet. Frågan är då vilken effekt NRL har haft hittills. Om vi studerar fritidsbebyggelsens utveckling inom de kustnära 3 kap-områdena och i landet i övrigt, visar det sig att byggandet har varit relativt sett högre inom NRL-områdena i förhållande till utanför efter NRLs genomförande än före. *Figur 98*. Enligt figuren är index ungefär lika för fritidshusbyggandet 1988 inom som utom de studerade NRL-områdena, men högre för byggandet inom än utom under hela första hälften av 1990-talet.

Figur 98 Fritidshusbyggandet 1970–1995 i kustnära 3 kap NRL-områden och i övriga delar av landet. Index 1970=100

Snabbfakta

Naturresurslagen (NRL) infördes 1987

I kustkommunerna är bebyggelsestätheten större inom NRL-områden än utanför

Efter det att NRL infördes har bebyggelsestätheten ökat mera inom de kustnära NRL-områdena än utanför

På liknande sätt kan konstateras att i kustkommunerna är det totala byggandet utanför tätorter relativt sett högre inom NRL-områdena än utanför. *Figur 99*. Tidigare har vi konstaterat att bebyggelsestätheten är högre och ibland mycket högre inom NRL-områdena än utanför. Trots NRL ökar uppenbarligen denna skillnad.

Figur 99 Glesbyggsbyggande 1988–1995 inom och utom NRL-områden. Byggnader per km²

